

SVÍZELE

NAKLADATELE-KNIHOMILA

Amery

ARNE NOVÁK

SVÍZELE

NAKLADATELE-KNIHOMILA

BRNO

MCMXXXII

PŘED provinilým Peerem Gyntem svistily hrozivě na spálenisku sosnového lesa v podobě svadlého listí nevyzpívané písňe a mrazivými kapkami kanuly s haluzí nevyplakané slzy; ubohý básník Mikuláš Lenau slyšel v hlasu vichru sténati své nepočaté dítě; jaký div, že nakladatele-knihomila pronásledují ve snách půlnočních nebo v kalném světle rodícího se rána jeho knihy nevydané, nevytištěné, ano, dosud nena-psané?

Nejsou to těžká jižní vína, požitá ve veselé ženské společnosti za předešlého večera, ani lukulské hody, uspořádané z boha-

tých přebytků pro literární přátele, co mu nedá v noci usnouti, nebo co ho budí k starostem v mlhách jitřních. Jeť i on, jako jeho milovaný básník — z něhož se však pro strach z časové módy neodvážil doposud vydati ani řádky — podle slavné formule rozkošníkem ducha a asketou srdce, který sobě i jiným dopřává rozkoší a orgií leda intelektuálních. Avšak jako netopýři, hněvně vyplašení nežádoucím příchozím do staré věže, krouží kolem něho na rozhraní dne a noci nevtělené ideje knih, po nichž jest roztožena jeho mravní vůle a neobchodní podnikavost, a na něž prozatím nestačí jeho lehký měšec, tak vytrvale prázdněný papírnami a tiskaři a tak váhavě plněný odběrateli a zřídka též knihkupci. Netopýři krouží, obletujíce knihomilského nakladatele v soustředných kruzích, stále se úžicích; již již bijí nelítostnými křidélky do jeho ustarané hlavy a vírným pohybem dráždí jeho znervosnělé oči. Trpítel již tuší, že se jim neubrání a že jest jim vydán na milost a nemi-

lost, a ke všemu se žene vědomí viny těžkou a temnou vlnou přes jeho hrud' horečně oddechující.

I rozhoduje se nakladatel-knihomil v takové chvíli utrpení a zkoušky, že své mučitelky vysvobodí z předpekli, kde prodlévají jako duše dětí nenarozených v limbu a odkud se naň hrnou tak nemilosrdně, vymáhajíce na něm, aby jim konečně dopomohl k životu. Avšak jak, jak jen zachytí jejich jsoucno příliš mlhavé a kterak dodati plastického tvaru tomu, co se rozplývá doposud v záhadném protoplasmatě káravé nápo- vědi?

Ubožec si vymne z umdlených víček spánek a váhavě procitá do skutečnosti. Ale čím pak se vlastně pro knihomilského nakladatele počíná skutečnost knihy? O tom arcíť mívají nezasvěcenci představy nadobro zvrácené, i když se sami pokládají za odborníky, mávajíce literárně kritickým pe- rem, jež jest napuštěno jedem, nebo dívajíce se na knihu jako na umělecké dílo výtvarné.

Co to svítí před očima sněhem alpských vrcholů, co to tak vábivě dráždí zsinanou bledostí staré slonoviny? A knihomil-nakladatel odpovídá vtipnou průpovídkou rozverného kazatele vídeňského: » Můj otec — hadr, moje matka — cár. Z tak nízké zběře, holoty, jak nádherné to klenoty! « Není pochyby, první kniha, jejíž idea se vtělí, bude tištěna na pravém Zandersově ručním papíře, z něhož k srdci milovníkovu zurčí potůček gladbašský. Či by se měla dáti přednost papíru Ullersdorf či Eggerth? Ne, třikráte ne: zpátky k pramenům, ad fontes, ad fontes!

Ačkoliv milovník dobře cítí, že by bylo nejkrásnější zachovati si velké svítivé archy zubatých okrajů v původní celosti a čistotě, neskládané a nepotištěné, a občas se na ně dívati, jako se podivuje mladičká nevěsta štůčkům bílého plátna, určeného na ložní prádlo příštího lože svatebního, přece se zvolna vzmuží k odhodlání, že skvělý ruční papír dá potisknouti. Jakým textem? zeptal

by se laik stejně všetečně jako nezasvěceně, čemuž se knihomilský nakladatel může jenom usmátí, odpovídaje opět otázkou, ale značně změněnou: jakým písmem? Nejdokonalější typy postupují před jeho duchovným pohledem v pravidelných řadách, připomínajíce nástup statistů v starší režii hilarovské, a cvičené oko rozeznává se souhlasem, ba s nadšením: Bodoniho Empiriana! P. M. Fabriano! Jak monumentální, jak slavnostní, jaká jednoduchost, spojená nerozlučně s renesanční vznešeností! Jest vůbec možno voliti jinak, jest třeba se ještě rozhodovati? Bohužel, jest třeba, neboť s pocitem syna moderní doby, který se před veřejností musí stydětí za své sklony passeistské, probouzí se i hlas českého svědomí, připomínající povinnost Čecha a vlastence. Což nemáme svá česká písma původní? Což Dyrnkova Romana, což Menhartovo písmo byly vynalezeny docela nedávno? A tak se nakladatel-bibliofil rozhoduje pro čin česko-německého zbratření: na dokonalém ně-

meckém papíře vzorné české typy, jejichž otec ovšem nosí německé jméno; jak úplný to smír národů zneprátelených!

Ale tu se již končí úsek nakladatelova snění, a příkrá realita se počíná. Snílek seskočil s lože, a praktik, jenž se chopil tužky, počítá. Papír, tiskárna, knihař, porto — všechno při 300 neb 450 výtiscích — vše se pěkně shoduje, ba, i maličkost jako honorář pro autora grafické osnovy zbyla, když se slohová vůle rozhodla, nepřipustiti tentokráte k dílu výtvarníka, který se ostatně nikdy nedovede a nechce podřídit celku. Pěkný, příjemný rozpočet, ovšem jako vždy bez výtežku, hlavně přihlásí-li se knihkupci drakonicky o svá procenta a budou-li stálí odběratelé činiti nárok na slevu. Kniha se bude prodávati nejdéle šest neb sedm roků, i bylo by účelno míti peníze pohotově a nevydlužovati si.

Než co to? Při sám Aldus Manutius! Knížka mimo papír a písmo, typografii a desky musí míti také text, a na ten nezbylo

v rozpočtu ani haléře. Praotec Aldus měl to dobře: starověcí klasikové nepožadovali po něm nikdy honoráře. Nelze sáhnouti k jinému řešení! První, nač nakladatel-knihomil případně, jsou ovšem překlady, neboť z nich bibliofilie žila, žije a bude žít, odmítajíc všetečná přání a nedočkavé pokyny živoucích, většinou mladých autorů. Nedávno nabízel hubený seminarista, rdící se při každém slově, pečlivý překlad Aretinových Sonetti lussuriosi, a brzo po něm plachý a ošumělý úředníček berního úřadu šikovně ztlumočenou komedii La comtesse d'Olonne od Bussyho Rabutina, a jak se rozhodnout, když ani ten ani onen nežádal překladatelského honoráře, spokojuje se pouhým letmým polibkem literární slávy, této kokoty všech kokot? Nakladatel-knihomil, v životě cudný manžel a šťastný otec, který nikdy, věren radě Písma, nepohlédne na cizí ženu, aby s ní v srdci zcizoložil, dobře ví, že jest povinen svému povolání, vydávati občas povážlivou erotiku renesanční neb liber-

tinskou a pěstovati se stejně ostýchavými překladateli genre drolatique a genus priapicum. Proto by měl sto chutí na dílko papežského pamfletáře z Arezza nebo na ložnicovou komedii frivolního ministranta při černé mši, neboť by tak potvrdil starou zásadu všeho bibliofilského podnikání: distant mores a carmine nostro; vita verecunda est, Musa iocosa mea est! A potom: tato tučná soustava před ústy neuchvátí žádný nakladatelský konkurent!

A přece na konec zvítězí mravnost nad neřestí a nad to uvědomělé češtví nad estetickou cizáckostí, jako Menhart překonal Bodoního. Vždyť i české knihy možno vydati bez honoráře, který tak nevlídně vniká do nakladatelského rozpočtu: blahoslavený Mácho! svatý Erbene! Boženo Němcová, požehnaná mezi ženami! A Máchův Máj především! Byl sice vydán již šestaosmdesátkrát, nemýlí-li se neomylný máchovec, doktor František Krčma, a nepředhonal-li »divoký času vztek« jeho soupisy, ale ni-

kdy doposud nevyšel na Zandersu písmem Menhartovým — mezera v knihomilské literatuře české bude zacelena.

A tak byl zaplašen jeden z černých netopýrů, jedna z nenarozených dušiček v limbu dospěla svého vtělení, a nakladatel-
knihomil vyvázl se ctí ze svízelů
své noci bezesné. Není ni-
koho, kdo by mu toho
z celé duše nepřál.

ARNE NOVÁK
SVÍZELE
NAKLADATELE-KNIHOMILA

Vydali v květnu 1932
jako soukromý neprodejný tisk
ve 160 nečíslovaných výtiscích
Antonín Grimm, Miloš Matula,
Jan V. Pojer, Jaroslav Zeman,
a věnovali
účastníkům
V. sjezdu
moravských
bibliofilů a exlibristů
v Brně.
Typografickou úpravu
navrhl
Antonín Grimm
a vytiskli
písmem cícero Menhartova antíkva
na velínu chamois
Kryl a Scotti
v Novém Jičíně.